

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

Antehac ex probatis Auctoribus breviter concinnata

Busenbaum, Hermann

Coloniæ Agrippinæ, 1707

Articulus II. Quo ordine restitui debeat.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42561

ARTICULUS II.

Quo ordine restitui debeat.

Resp. Certum est, non necessariò ordinem 374
servari, quando debitor omnibus solvere po-
test: quando verò tantum non habet aut hære
dibus reliquit, sequentes Regulæ servandæ:

I. Si debitor rem alterius apud se habet, quo-
cunque titulo habeat, sive ex furto, sive ex de-
posito, sive inventione, &c. debet priùs restitui
domino suo, vel eo deficiente, pauperibus. Si-
militer si res empta ad creditum, pretio non so-
luto adhuc extet, *Nav. man. c. 17. n. 49. Syl. Bon. q. 8. p. 2.* Hoc tamen *Less. l. 2. c. 15. n. 11.* contra
Bon. &c. limitat, nisi venditor ab emptore fide-
jussorem, vel pignus accepit.

II. Si restitutio facienda ratione injustæ actio-
nis, priùs restitui debent certa, hoc est, quorum
domini cognoscuntur, quàm incerta. *Bon. Less. ibid. d. 1.* quia illa jure naturæ debentur suis do-
minis; hæc autem jure solo positivo pauperi-
bus.

III. Priùs facienda est restitutio debitorum
licitè contractorum, quàm usurarum, cum in
his dominus non fuerit simpliciter invitus.

IV. Debita ex titulo oneroso priùs solvenda
sunt, quàm quæ debentur gratuito, v. g. ex pro-
missione; quia hæc includunt tacitam conditio-
nem, nisi quid obstat. Hinc debita defuncti sol-
venda sunt ante omnia legata, etiam pia, *Nav. n. 50. Sylv. Bon. l. c.*

Q-3

V. In

- » V. In reliquis debitis servandum est jus par-
 »ticulare loci, si tale sit, & non repugnet juri na-
 »turæ: Si nullum sit, sequendum est jus commu-
 »ne, secundum quod 1. Solvenda sunt debita, ad
 »quæ bona debitorum expressè fuerunt obliga-
 »ta. 2. Dos uxoris extrahenda est. 3. Debita, ad
 »quæ bona debitorum sunt tacitè hypothecata,
 »4. Deposita perdita in potestate debitorum, 5.
 »Debita privilegiatorum, 6. Aliorum credito-
 »rum: post quos omnes sunt hi, à quibus usura
 »acceptæ sunt; & adhuc post hos restituenda sunt
 »bona incerta. Quando autem multi unius ratio-
 »nis creditores inveniuntur, temporis antiquitas
 »inter eos servanda est. *V. Laym. l. 3. tr. 2. c. 11.*
 »ubi addit, ex bonis debitoris, si is defunctus sit,
 »imprimis solvendas esse impensas funeris, &
 »quæ ad confectionem inventarii, apertionem
 »testamenti; item Medicos & Pharmacopolas
 »pertinent. *Vide Fill. t. 32. n. 119.*
 » *Quæres.* Utrum prius exigenti non liceat pri-
 »us solvere.
 » *Resp.* I. Solvens scienter posteriori, præterito,
 »qui habet hypothecam priorem vel privilegia-
 »tam, peccat, teneturque priori de damno, qui
 »etiam potest recuperare solutum, *Less. d. 5. ex*
 »*l. Scimus §. Etsi præterea C. De jure delib.*
 » II. Si ex pluribus creditoribus personalibus
 »æqualibus aliquis exigit (sive in judicio, sive ex-
 »tra) tenetur ei integrum solvere; quia diligen-
 »tia fecit eum potioem. *Nav. man. c. 17. n. 52.*
 »*Syl. Bon. l. c. ex L. Pupillus ff. Quæ in fraudem.*
 » III. Debitor sciens statum suum labentem,
 »non potest nihil petenti integrè satisfacere, sed
 »debet omnibus personalibus solvere pro rata
 (fi

(si tamen iste solutionem accepisset, an possit
retinere, controvertitur. *V. Bon. Less. n. 40. Trull. 30*
l. 7. c. 14. d. 12. num. 8.) nec potest uni solvere,
omissis aliis, nisi secundum ordinem supra-
dictum.

A D D E N D A.

Q. 72. An res furtiva propriis immixta, prius re- 375
stitutum debeat. R. Affirmant probabiliter Rebel. &
Castrop. tr. 32. d. 1. p. 18. §. 13., quia totus cu-
mulus, ad quem venit res furtiva, ob hanc vide-
tur obligatus domino rei. Nec obstat, quod v. g.
pecuniæ furtivæ meis immixtæ transeant in do-
minium meum, nam manent facillè separabiles,
hinc quæcumque pecuniæ è cumulo extrahentur
pro restitutione facienda domino, censentur
esse moraliter pecuniæ domini: favetque huic
sententiæ illud, quod n. 363. in fine attulimus
ex Lugone.

Q. 73. Si res sit vendita & tradita, an venditor 376
aliis creditoribus sit præferendus quoad rem illam ad-
huc existentem. R. Affirmat Busenb. supra, sed di-
stinguendum est, uti intelligetur ex dicendis n.
974.

Q. 74. An debita certa semper præferri debeant 377
incertis. R. Communis sententia affirmat, quam
Azor l. 4. c. 36. vocat omnium, pro qua Lugo d.
20. n. 5. refert multas rationes, sed easdem com-
modè solvit, dans hanc unicam, quia creditor
incertus præsumitur velle, ut potius solvatur
creditoribus certis, qui debitorem premunt,
sicque satisfaciatur justitiæ, quàm ut satisfaciatur re-
ligioni, dando rem incertam pauperibus; Aliam
*rationem dat *Fls. t. 4. d. 3. n. 193.*, quia restitu-*

Q 4

tio

tio debiti certi est certò debita, non autem ita certò debita est restitutio debiti incerti. Oppositum tenent *Mol. & Petsch.* p. 663., quorum sententiam *Lugo* vocat probabilissimam, non enim est sufficiens fundamentum in jure naturæ vel positivo, cur id fieri debeat, & sæpe occurrere possunt circumstantiæ, ob quas creditor incertus præsumatur velle præferri debita incerta, uti ostendit *Lugo* n. 6., v. g. si debitum creditoris certi sit ex contractu gratuito vel illicito, præsumitur creditor incertus velle huic præferri debitum ex contractu oneroso & licito, ut nempe illud applicetur piæ causæ, vel pauperibus, in bonum animæ suæ; & in hoc consentit etiam *Jlls.* n. 192.

378 Q. 75. An unum debitum onerosum possit præferri alteri. R. Probabiliter affirmat *Lugo* d. 20. n. 144., nam si emisti à Caio, sed ille rem emptam nondum tradidit, illi videris minùs obligari, quàm illi, à quo emisti & qui simul rem tradidit, aut quàm alii cuicumque, qui ex parte sua fecit, quod debuit, hi enim te obligarunt, non tantum promisso, sed etiam merce vel pretio dato.

379 Q. 76. An debita ex delicto præferri debeant debitis ex contractu. R. *S. Th. S. Anton. Rebell.* & alii absolutè affirmant, quia creditor in illis est magis invitus, ita quidem, ut debeat priùs solvi debitum ex delicto graviore, & postea debitum ex delicto leviori, v. g. priùs ex rapina, tum ex furto, tum ex usura, tum ex alio iniusto contractu: rationem dant, quia priùs recedendum est à graviore delicto quàm à levio. Consentunt *J. Med. Ang. & Salon.*, si omnia delicta sint personalia

nalia nullam habentia hypothecam realem ,
 quorum sententiam *Less.* l. 2. c. 15. n. 14. dicit
 non esse improbabilem. Econtra *Cai. B. Med.*
Arm. & Tabien. dicunt debita ex justo contractu
 esse præferenda debitis ex delicto , sed hæc sen-
 tentia non affert rationem magni momenti , uti
 ostendit *Lugo* d. 20. à n. 34. , hinc n. 36. conclu-
 dit cum *Silvest. P. Nav. Mol. Vasq. Less. Bann. Ar-*
rag. Az. Turr. Regin. Bonac. Tann. Castrop. Haun.
Herinx de Just. d. 6. n. 101. *Petsch.* p. 664. *Jlls.*
 t. 4. d. 3. n. 214. aliisque communiter , non esse
 necessario servandum ordinem inter illa debita
 ex delicto vel contractu , neque inter debita ex
 delicto majore aut minore , nam licet dominus
 in debitis ex delicto fortè sit magis invitus ex
 parte subjecti , tamen obligatio justitiæ non ori-
 tur ex illa maiori vel minori repugnantia , quam
 dominus ex parte subjecti habet , sed ex illa , quæ
 in objecto fundatur , ergo si uterque velit reti-
 nere totum jus suum , & obligare quantum po-
 test , omnia debita gravia ex parte objecti sunt
 æqualia & consistunt in indivisibili : unde quam-
 vis rapina in fieri sit gravius peccatum quàm
 furtum , propter majorem iniuriam , quæ et-
 iam personæ immediatè infertur , tamen in
 facto esse , seu post factum , non magis est con-
 tra justitiam retinere acceptum per rapinam
 quàm acceptum per furtum , si tam rapina quàm
 furtum non amplius placeat , quia injuria tran-
 sivit , nec pro ea , prout contra-distincta à damno ,
 debet aliquid restitui , postea verò solùm perse-
 verat damnum quoad carentiam rei suæ , quod
 damnum æquale est in utriusque debiti reten-
 tione.

Q. 5

Q. 77.

380 Q. 77. *Quis præferri debeat, si debita sint contracta, quando erat impotentia solvendi.* R. §. 1. Supponenda sunt aliqua, 1. Est injuria, si quis supra vires suorum bonorum gerat statum, uti insinuatum est n. 17., qui enim bona ita obligata, ut vires eorum adæquentur, ulterius obligat, facit in præjudicium priorum creditorum: idem est, si tum, quando est impotens omnibus solvere, bona sua uni certo è creditoribus obliget, uti rectè *Less.* in auct. v. *Mutuum*, cas. 5. & *Lugo* d. 20. n. 106. Si tamen non posset juxta suum statum absque magno dedecore abstinere à talibus sumptibus aut etiam à donationibus gratuitis, *Lugo* dicit licitè ab hoc fieri & ab aliis acceptari: quòd si acceptatio non esset necessaria ad salvandum honorem, sed satis esset obtulisse; item si quis ab eo petiisset & positâ petitione debitor non posset non donare, putat *Lugo* n. 134. talem acceptantem vel petentem non esse injustum contra creditores, nec teneri restituere, nam creditores in tantum habent jus contra illos, in quantum habent jus contra debitorem, & ideo contra acceptantem aut petentem, ne illum à solutione impediunt, sed positâ illâ conditione & in illis circumstantiis creditores non habent jus contra debitorem, ne ita expendat, ergo nec contra acceptantem vel petentem, hi enim utuntur jure suo & ponunt casum, in quo debitor non tenetur solvere suis creditoribus; Opositum videtur probabilius, quia creditores habent jus, ne ponatur talis conditio vel circumstantia, per quam debitor reddatur impotens solvere, hoc autem facit talis acceptans vel petens: unde multò magis est injuria etiam contra

tra

tra creditores, si debitorem per ruborem vel irrisionem cogas ad donandum tibi, aut ad sumptus faciendos, quia hoc non faciet liberè sed coactè.

2. Si Cajus conscius suæ impotentia bona sua necdum obligata obliget vel extradat Titio etiam conscio illius impotentia, docent *Sot.* & alii Cajum & Titium peccare contra justitiam, & contractum illum esse invalidum, nec transferri dominium: *Caiet. Mol. & Lugo* n. 112. dicunt contractum quidem esse validum & dominium transferri, uti si rem Petro venditam & nondum traditam venderet & traderet Paulo; Titius tamen tenebitur ad restitutionem & ad resarcienda creditoribus damna, si Caium incitarit ad talem contractum iniustum; si autem ad id non incitarit, secundum *Mol. & Less.* non tenetur de jure naturæ, quia tantum usus est peccato alterius ad suum commodum, uti mutuans utitur peccato usurarii; imò putat *Mol.* non peccare contra charitatem, *Lugo* autem, quamvis agnoscat sententiam *Mol.* esse probabilem, tamen putat cum communi probabilius esse, quòd Titius peccarit contra justitiam & teneatur ad restitutionem, quamvis Caium non induxerit ad dandum vel contrahendum, quia determinatè cooperatur iniusto impedimento, quo Caius reddit solutionem sibi impossibilem, unde damnum creditorum æquè sequitur, atque si induceret, ergo est injustus, non aliter atque ille, qui furi applicat scalas, aut juvat volentem comburere segetes alienas.

3. Si Caius impotens solvere, jam anteceden-
ter statuisset non solvere, putat *Less.* eum, qui
novam

novam ab eo admittit obligationem, non teneri restituere, quamvis incitasset ad contractum, dummodo retinuerit voluntatem restituendi, si Caius mutatâ voluntate vellet solvere, sed *Lugo* n. 118. iterum contradicit, quia sic incitans re ipsâ in effectu complet damnificationem, quæ tantum erat in affectu Caji statuentis non solvere: admittit tamen *Lugo* cum *Lessio* Titium incitantem tum non teneri, si impotentia illa non esset causa defraudationis creditorum, uti v. g. si Caius laborando facile posset lucrari, quo solveret, tum enim, si non solvat, non est ideo, quia alienavit sua, sed quia est negligens, imò de tali potius dicendum est, quòd non sit in impotentia solvendi, uti rectè *Lugo*.

383 4. Quidquid sit de iure naturæ, tamen de iure positivo, si alienatio est facta in fraudem creditorum, datur actio creditoribus solum intra annum à notitia facti, quâ actione contractus rescinditur, debetque res restitui debitori, etiam non restituto pretio, nisi quatenus existat, vel debitor ex illo factus est ditior: si tamen res transfisset ad tertium possessorem bonæ fidei, contra hunc non datur actio, sed contra priorem, sicuti contra eum daretur actio, quamvis consumpsisset.

384 5. Qui potest habere, unde solvat, & repudiat acceptare, est iniustus, uti dicitur n. 428. Quòd si talis debitor iniuste repudiasset, v. g. hæreditatem, quâ admisâ solvere potuisset, succedens in hæreditate illa, si induxerit ad repudiandum, tenebitur restituere creditoribus velut iniustus cooperator: si autem non est cooperatus, ad nihil tenetur ex iustitia, quia positâ repudia-

pu diatione utitur iure suo, ita *Sanch.* de Matr. l. 6. d. 4. n. 9. *Lugo* n. 138., adde n. 139. teneri ex charitate ad impediendam repudiationem, antequam fiat, quia per eam peccat debitor & nocet creditoribus. His suppositis.

§. 2. Si Titius contraxit cum Caio, quando 385
Caius erat potens, etiam si postea ante traditionem fieret impotens, poterit Titius rem, de qua fuerat contractum, ab eo accipere, sicut alii creditores, servato tamen ordine creditorum & proportione quoad solutionem: è contra si tempore contractus Caius erat impotens, sed tempore, quo solvit rem, sit potens; aut si tempore, quo contraxit, & rem tradit, fuit impotens, sed tempore intermedio fuit potens, peccat quidem Caius sic contrahendo cum cognitione impotentiae, postea tamen non peccat Titius accipiens rem, nec tenetur restituere, quia quando aderat potentia, justificabatur contractus, ita *Vasq.* *Lugo* n. 120.

§. 3. Secundum *Vasq.*, illa debita, non tantum 386
de praesenti, sed etiam postea, ante alia solvi possunt, etiam cum prauiudicio priorum creditorum, etiam hypothecatorum & privilegiatorum, quae sunt facta in tali necessitate, ob quam licite poterat differri vel omitti restitutio aut solutio aliorum debitorum: Sed *Lugo* n. 122. fuse contradicit, alioquin quisquis alicui supra potentiam gravato mutuasset aut vendidisset necessaria ad vitam & statum, deberet omnibus praeferi, & qui ultimus esset, deberet praeferi omnibus prioribus, quod est contra praxin, & in nullo foro admitteretur: de praesenti autem solvi possunt, quia debitor potest se tum praefere cre-
dito-

ditoribus ad occurrendum ei necessitati, si autem de præfenti non solverit, postea non habet jus præferendi hunc creditorem aliis: Vide dicenda n. 407.

387 §. 4. Uxor, filii & famuli necessarii possunt vivere & de præfenti solutionem acceptare ex bonis domini non potentis solvere creditoribus, quia dominus debet illis alimenta, nec aliter subsistere potest, unde creditores essent irrationabiliter invitati quoad dilationem solutionis. Addit *Laym.* l. 3. t. 2. c. 11. n. 3. & 7. item *745. n.* 217. mercedes operariorum ad necessarios usus conductorum præferri etiam hypothecatis debitis, quia debita ejusmodi mercedum contrahuntur, non in fraudem, sed ad utilitatem creditorum, ut debitor fiat potens solvere, & alioquin nemo talibus debitoribus ære alieno gravatis ferviret: hinc cum communi dicunt etiam rectè præferri solutionem rei emptæ, si debitor non ideo reddatur magis impotens, quia restitutio fieri poterit ex re emptæ vel ex utilitate majore, quæ debitori inde accesserit.

388 Q. 78. Quid notandum sit circa debita hypothecata vel privilegiata. R. Si quoad utraque consulatur Theologus vel Confessarius, non resolvat ex tempore, sed potius remittat ad Juristas, aut consulat Auctores, nam plurima hæc pendent à jure positivo & legibus particularibus vel consuetudine certorum locorum; universaliter tamen notari possunt sequentia:

§. 1. Hypotheca dicitur, quando debitor non solum suam personam, sed etiam rem aliquam suam immobilem obligat pro debito, (si enim exponat mobilem, vocatur pignus) &
tum

tum creditor habet actionem, non tantum contra personam debitoris, sed etiam in rem sibi obligatam, quæ obligationem illam semper secum defert.

§. 2. Hypotheca variè dividitur, alia enim 389
est expressa, alia tacita; expressa est, si debitor expressè rem obliget: tacita, quando neutro mentionem faciente res aliqua ex dispositione juris positivi obligatur pro certo debito, uti v.g. pro pecunia mutuò data militi ad arma emenda & similibus, de quibus *Lugo* d. 20. f. 4. §. 1. Item pro dote promissa marito, jus voluit obligari bona militis aut illius, qui dotem promisit, quamvis de eo nihil dixerint. Hypotheca iterum alia est generalis alia specialis; generalis est, quæ obligantur omnia bona præsentia & futura: specialis, quæ obligatur bonum aliquod particulare, v.g. hoc prædium: & de his possunt plura videri apud *Mol.* d. 536. & *Less.* l. 2. c. 28. à n. 34.

§. 3. Debitum hypothecatum sive reale præ- 390
fertur personali, quamvis hoc fuisset antè, *L. Eos qui, Cod. Qui potiores in pignore*, Ratio est, 1. quia hypothecæ ideo dantur, ut debita magis affecurentur & solutio sit certior: 2. Quia per hypothecam non solus debitor, sed etiam res est obligata, & quasi inchoativè facta est creditoris, ergo sicuti dominus rei præferendus est aliis creditoribus, ita & creditor cum hypotheca.

§. 4. Inter creditores hypothecarios ii præ- 391
ferendi sunt, qui sunt priores, hinc enim valet *Reg. 54. Juris in 6.*, *Qui prior est tempore, potior est jure*: Ratio est, quia res jam inchoativè facta est creditoris, ergo sine ejus voluntate non potest in alterius jus transire: *Nec refert, quòd fortè tradita*

dita sit secundo creditori, nam res ad eum transit cum onere seu obligatione ad priorem, uti ex Jure ostendit *Lugo* n. 62.

- 392 §. 5. Creditores cum antecedente hypotheca tacita præferri debent creditoribus cum posteriore hypotheca, etiam expressa, ita *Mol. Vasq. Lugo* n. 41. *Jlls.* t. 4. d. 3. n. 199. aliique communiùs contra *Nav. Silv. Ang.* Ratio est, quia res non minùs est obligata per legem & ex priorè dispositione juris, quàm ex voluntate consentientis aut ex dispositione posteriore: multæ tamen sunt exceptiones, uti si prior fuerit conditionata, posterior absoluta &c., de quibus videri potest *Lugo* §. 2.
- 393 §. 6. Hypotheca generalis prior præferatur speciali posteriori, nisi prior generalis habuisset adjunctam specialem etiam sufficientem ad debitum, & posterior obligaret aliqua alia bona, tum enim satis innueretur solam obligationem specialem esse potissimùm attendendam.
- 394 §. 7. Quando bona debitoris auctoritate publicâ distrahantur, vel res hypothecata cum scitu & consensu prioris creditoris venditur, alienatur, in dotem datur aut alteri obligatur, prior creditor amittit jus prælationis saltem respectu hujus, cui permittit ultimò obligari, nisi moneatur de sua prælatione, & protestetur de servando jure suo, uti adductis Legibus latè probat *Mol.* d. 536. & 537. Videri potest etiam *Petsch.* à p. 669.
- 395 §. 8. Creditor privilegiatus, quamvis sit posterior, præferri debet non privilegiatis, etiam hypothecatis, uti ostendit *Lugo* §. 5., & tenent omnes communiter; unde sequentia debita tanquam privilegiata præferuntur.

1. Hypotheca fisci respectu bonorum, pro 396
quibus data est, si fuerint acquisita post contra-
ctum cum fisco initum, L. *Si qui*, 28. ff. *De jure*
fisci.

2. Mutuum ad extructionem aut emptionem 397
rei, si hæc res in hypothecam assignetur, L. *Licer*,
Cod. *Qui potiores in pignore*: item ad conservatio-
nem aut restaurationem rei, sive generaliter sive
specialiter hypothecatae, L. *Interdum*, & L. *Hu-*
jus, ff. *ibid*. Item datum à tutore nomine pupilli
seu impuberis ad emptionem prædij, etiamsi
non paciscatur in hypothecam, L. *Denique*, ff.
ibid. Item datum pro causa militiæ, v. g. pro sol-
vendis stipendiis, reservatâ sibi per instrumen-
tum testibus subscriptum hypothecâ, *Novella*
97. c. 4.

3. Recuperatio dotis pro uxore aut eius hæ- 398
redibus necessariis, *Mol.* d. 572. n. 16. *Castrop.* tr.
32. d. 1. p. 17. §. 7. n. 15. *ff.* à n. 200. & habetur
L. *Affiduis*. Cod. *Qui potiores in pignore*.

4. Expensæ ad funus, non tantum debitoris, 399
sed etiam alterius, cujus funus procurare debet
debitor; item pro infirmitate, medicinis, testa-
mento, inventario, solvendæ sunt ante omnia
alia debita hypothecata & privilegiata, L. *penult.*
ff. *De Religiosis & sumptibus funerum*, docentque
omnes communiter cum *ff.* n. 198. & 213. Vi-
deri potest etiam *Bonac.* de Rest. d. 1. q. 6.

§. 9. Constitutio hypothecæ per publicum 400
instrumentum ob præsumptionem fraudis præ-
fertur factæ sine aut cum instrumento tantum
privato, L. *Scripturas*, Cod: *Qui potiores in pigno-*
re: potestque videri *Castrop.* n. 27. Similiter con-
stitutio hypothecæ in contractu oneroso præfer-

tur hypothecæ in contractu gratuito, quia debita onerosa etiam præferuntur gratuitis.

401 §. 10. Hypothecarii privilegiati habent se ad invicem, sicuti ad invicem se habent non privilegiati, hinc prior tempore est potior jure &c., communis cum *ffs.* à n. 210,, qui n. 211. rectè notat cum *Castrop. Lugo, Haun. & aliis contra Vasq.*, eum, qui rem à se venditam sibi constituit in hypothecam, respectu illius rei præferri debere absolutè omnibus aliis creditoribus, potuit enim sub tali conditione & reservatione vendere, ut si certo tempore non solveretur pretium, res ad ipsum rediret.

402 §. 11. Post creditores hypothecarios veniunt chirographarii, inter quos, uti refert *ffs.* n. 213., privilegiati sunt, 1. Qui pecunias aut alia deposuit apud aliquem publicâ auctoritate constitutum, *L. Si ventri, §. In bonis, ff. De privilegiis creditorum, & L. Si hominem, §. Quoties, ff. De depositis.* 2. Respublica creditrix, *L. Bonis venditis, ff. De privileg. credit.* 3. Pupillus contra debitorem ex auctoritate gerentem ejus negotia, *L. Si negotium, ff. ibid.* 4. Sponsa repetens æstimationem dotis absumptæ non secuto matrimonio, *L. Quæsitum, ff. ibid.* 5. Mutuans in solutionem creditoris personalis privilegiati, *L. Si ventri, supra §. ult.*

403 Q. 79. An etiam inter creditores merè personales tenenda sit Regula 54. *Furis in 6, Qui prior est tempore, potior est jure.* R. Negant *S. Anton. Silv. Ang. Nav. Bann. Arrag. Laym. Mol. Az. Vasq. Less. Turr. Regin. Castrop. Bonac. Herinx, ffs. t. 4. d. 3. n. 215. & recentiores communiter, teste Lugo d. 20. n. 146., videturque expressè ita definiti in jure civili, quod passim allegant, unde regulam*

gulam illam juris in 6. explicant de habentibus titulum realis obligationis: è contrà *S. Th. Gabr. Med. Maj. Valent. Sa, Suar. Salon. Tolet. Rebel. &* alii affirmant cum *Lugo*, dicente jus civile in hoc esse correctum à Canonico: Ratio est, quia prioritas temporis dat prælationem, non tantum habenti jus in re, sed etiam tantum habenti jus personale & ad rem, uti patet, si plures emerint eandem rem, si eadem puella sponderit pluribus, nam tempore prior præfertur; cujus ratio est, quia prior tempore obligaverat sibi debitorem ad hoc dandum, idem autem est de debito alio. *Nec refert*, quòd in emptione obligaverit se ad aliquid determinatè, nam licet se obligasset indeterminatè ad hoc vel illud, si hoc perisset, teneretur determinatè illud dare primo emptori, ergo cum etiam sic obligarit hæc vel illa bona, omnia sub disjunctione sunt obligata priori: & si hoc valet spectato jure naturæ in debitis realibus, valet etiam in personalibus; sic enim si meam personam heri obligarim *Cajo* & hodie obligem *Titio* ad cras laborandum, tenetur cras laborare *Cajo* & non *Titio*; Ratio à priori est, quia quando se priori obligabat, etiam se simul obligabat ad removenda omnia impedimenta hujus solutionis, inter quæ esset obligatio sequens respectu alterius.

Q. 80. An inter creditores mere personales possit 404
aliis præferri, qui prius petit, vel qui est amicus debito-
ris. R. §. 1. Totum debere solvi prius petenti
docent plures, quos sequitur Busenb. Laym. flls.
t. 4. d. 3. n. 219., quia jura favent vigilantibus;
& ita videtur statui L. Quod autem, §. Sciendum,
ff. Quæ in fraudem: idque videtur valere pro u-

R. 2

tro-

ama Deum

troque foro, quia leges id statuentes videntur
justæ: è contrà *Mol. Vasq. Castrop. Lugo d. 20. n.*
170. dicunt tantùm valere, si accesserit sententia
Judicis, quia ex eo præcisè, quòd petat, non au-
get jus suum aut minuit aliorum: si tamen credi-
tor bonâ fide acceptarit, admittit *Lugo n. 179.*
posse retinere secundùm dicenda *n. 405. & 407.*

405 §. 2. Amicitia præcisè non dat jus prælatio-
nis: tamen secundùm sententiam probabilem,
quòd prior petens præferendus sit, poterit de-
bitor admonere creditorem sibi amicum, quòd
ipse priùs petenti possit priùs solvere, & sic pro-
cul dubio alter movebitur, ut petat, *Lugo n. 174.*
qui *n. 177.* addit, si dedisset non petenti, posse
repetere, & tum reddere petenti.

406 Q. 81. *An pauper hoc solo titulo, quia pauper
est, præferri debeat diviti, si debita personalia sint
paria.* R. Affirmant *S. Th. 7. Med. Sa, Silv. Laym.*
Salon. Rebel. & alii, quorum sententiam *Less.* di-
cit esse probabilem, *7lls. n. 216.* valde probabi-
lem; Ratio est, quia pauper, si ei non solvatur
patitur gravius nocumentum, uti gravius pati-
tur, si ei fureris unum, quàm si diviti duos soli-
dos, priùs autem recedendum est à graviori no-
cumento. Negant *Azor, Vasq. Less. Furr. Bonat.*
Castrop. Lugo, 7lls. & alii passim, quia nullum
jus hoc suadet, & dives habet æquè magnum jus
ad rem suam, quàm pauper ad suam, per acci-
dens autem videtur, quòd ex parte unius subjecti
sit majus nocumentum: putat quidem *Less.*, si
pauperi inde sequatur majus nocumentum, v. g.
quia viliori pretio cogetur vendere sua, ut se alat,
plus ei esse restituendum, sed *Lugo d. 20. n. 162.*
dicit etiam tunc tempore priori esse priùs sol-
ven-

vendum totum, non habito respectu ad paupertatem, negatque plus restitui posse, etiam in illa sententia, quæ satis communiter & probabiliter dicit in debitis personalibus non esse attendendam prioritatem temporis, nam si pauperi & diviti debeat 100, singulis autem reddat 50, sicuti 100 debita pauperi sunt illi nocumentum, quale essent diviti, si 200 deberentur, ita etiam 50 restituta pauperi sunt illi tantundem, atque si diviti restituerentur 100, ergo si utrique reddantur 50, attingetur æqualitas.

Q. 32. Quid observandum sit, si nullas creditorum habeat jus prælationis. R. Debet singulis solvi secundum partes proportionales, ita ut cui plus debetur, plus attribuat, quia æquitas postulat, ut ille majorem partem accipiat, qui majorem partem debet perdere, & ut majori juri activo, cui respondet majus jus passivum, etiam respondeat major solutio: Si tamen debitor Titio creditori non petenti solvisset totum debitum, quamvis reliquis creditoribus fecisset iniuriam, tamen P. Nav. Mol. Less. Laym. apud 7lls. t. 4. d. 3. n. 220. dicunt Titium posse retinere, quia permissivè se habet, & res soluta, uti supponitur, non erat obnoxia reliquis creditoribus, sed sola persona debitoris, ergo Titius potuit & re ipsâ acquisivit dominium rei solutæ, sicuti mutuarius acquirit dominium rei sub usuris mutuatæ, licet mutuans sic dando peccet contra justitiam: ita illi. Quid autem dicant AA:, si ego creditor apud me habeam rem debitoris non potentis satisfacere omnibus, insinuatum est p. 1. n. 969. Denique notat Mol. T. 2. d. 161. n. 11., si debitor sit omnibus solvendo, quamvis possit

R 3

uni

anno 1611

uni prius solvere quàm alteri, tamen non licere ideo aliquid accipere à creditore, cui solvit.

408 Q. 83. *An in conscientia sit obligatio observandi talem ordinem.* R. Machad. & Gabr. in 4. dist. 15. q. 2. dub. ult. negant, putantes obligare tantum pro foro externo, quorum sententiam Serra & Diana p. 11: t. 3. R. 13. dicunt probabilem, sed tenendum est oppositum cum communissima, quam docet Busenb. Herinx de restit. d. 8. n. 98. Petsch: p. 667., quia leges illum statuentes latae sunt ex æquitate justitiæ, neque nituntur præsumptione sed jure naturæ, v. g. prior creditor acquisivit jus, quo excludat alios, ergo si alter fiat illi æqualis in præensione, fit injuria.

ARTICULUS III.

Qua à restitutione excusent.

409 » Resp. I. Ex parte debitoris excusant ea, quæ
» faciunt, ut creditor rationabiliter debeat esse
» contentus, & etsi de facto non sit contentus. *in*
» *commun. Doct. Unde resolvuntur Casus sequentes:*
» I. Excusaris in foro conscientiæ (juxta sen-
» tentiam probabilem) à compensatione damni,
» si illud datum sit sine tua culpa Theologica gra-
» vi, hoc est, mortali peccato; nisi aliud cum alte-
» ro pactus sis, vel inde sis factus ditior: Unde ex-
» cusaris, si v. g. aliquem occidisti ex subita ira, ut
» fuerit motus tantum primò primus, vel secun-
» dò primus; vel si ex oblivione non extinxeris
» candelam, & hinc ortum sit incendium, &c.
» Quòd si autem advertens periculum in actioni-
» bus periculosis, omittas eam diligentiam præ-
» cavendi, quam homines eiusdem conditionis
com-